

JOHN RANNY McKEEGAN (70s yrs); OF N. UIST DESCENT; MARION BRIDGE, CAPE BRETON COUNTY, NS

TRANSCRIPTION

SOURCE: RECORDINGS CB06-83-05

DATE: 07-08/83

SEOSAMH WATSON COLLECTION

SUBJECT: REMINISCENCES

[BEGINNING

Diluain, Dimàirst, Diceudain, Diarsdaoine, Dihaoine, Disathairne

Rugadh mise 'seo ann am Mira a chionn àireamh mhath bhliadhnaichean. Chan eil mi ' dol a dh'innse dè uimhir no gu dè an aois a tha mi, ged nach dèan e diofar sam bith. 'S ann ri tuathanachas a bha sinn nuair a bha mi na mo dhuine òg. Agus sin nuair a dh'fhàs mi suas gu mu fhichead bliadhna. Tha mi – dh'fhàg mi a' *farm* [fɑːrəm] a robh mi – an do thogadh mi.. Cha do dh'fhàg mi buileach e. Bha mi ' tighinn [t'ɪp] air ais an-dràs' 's a-rithist agus bhiodh mo phàrantan beò agus tapaidh agus a rèir cunntais bha iad – coimiseach air iad fhèin – an obair a dhèanamh iad fhèin agus fhuair iad air n-adhart glè mhath. Às a dheoghaidh sin bha mi ' togail thaighean, ' saoirsneach', mar a chanas sinn, fad – cuid mhath bhliadhnaichean, agus 'n uair sin chaidh mi dh' 'obair chon', mar a chanas sinn, a' *Ghovernment of Nova Scotia*. Agus bha mi ri sin gus an do robh mi sean gu leòr airson an obair sin fhàgail agus fhuair mi *pension*. Chan eil Gàidhlig agam air *pension*, ach fhuair mi sin. Tha mi ga fhaighinn fhathast agus agus 's ann aire sin ' tha sinn suas an-dràsta. Agus chan eil dùil a'm cus obradh a dhèanamh às a dheoghaidh seo. Tha mi' fàs ro shean, ach tha pìos math àit' againn an-dràsta, pìos math fearainn, agus tha gàrradh beag agam -- [jɛf̥kɐlɐr] Tha sinn ' togail gu leòr anns a' ghàrradh bheag sin air – son ar cuid fhèin – fad, ò, fad a' gheamhraidh, co-dhiù. Agus sin mu thuairim 's as na [tha] agam ri innse, an-dràsta.

Tuathanach. -- '-Nis, chan eil mi ' dèanamh a-mach – Bha. – Tha fhathast, is bidh gu bràch, tha mi ' creids'. – Uill, bho Uibhist – as Uibhist – Deas cuideachd, a' chuid ' tha mun cuairt dhith ' seo. Seo am *Mira* dheth (?) Uidheam. – Uidheam shaoirsneachd, uidheam ghoibhneachd is uidheam chlachaireach' is uidheam ai'son a chuile ciùird -- 's e uidheam. Ach chanamid ri *harness* ann an seo – *harness* ' son *harness* eich, mar a chanas sinn. Chanadh àsan acainn. Agus bhiodh na Tuathaich, muinntir Uibhist Chinn a Tuath, cha chua[la mi] iad ' cantail acainn 'riamh, ach uidheam, 's e uidheam. Ach tha mi ' smaointeach' gun e acainn ' tha ceart, *because* tha uidheam, uidheam dhaoirsneach', uidheam chlachaireach' – tha diofar mòr eadar an uidheam sin agus uidheam ' reaghadh air each. –

Ainmean? Mar ' crann? Tha thu airson a' *farm* [fɛrəm]? – Crann. ' Chrann-treabh'. Cliath, agus tuagh. Tuaghannan dhe gach seòrsa. Tuaghannan leathann mar a chanamaid a'son a bhith a bhith – a' *squareadh* nuai' nach robh muiltean ann. ' Fiodh a bha ' dol ann an taighean, bha e air a dhèanamh *square* air na ceithir taobhannan agus 's ann leis an an tuagh leathann a dh'fheumte sin a dhèanamh. Agus na bùird, cha robh muiltean ann aig an àm agus bha muiltean a bha iad fhèin a' dèanamh aig an dachaigh, muiltean uisge, agus, mun do thòisich a' mhuilinn uisge fhèin, bha rud aca air a thogail ris an canadh iad sgeitse-sàbhaidh. Bha a' locair ai' cur air a ceann suas ri seo agus bha sàbh aca aire son sin a dhèanamh. Agus

bha dithis dhaoine, dithis ai' gach ceann dhen t-sàbh, no aon duine, chan eil mi ro chinnteach. Agus sin mar ' bha iad a' sàbhadh nam bùird a chaidh anns balla an taighe. –

Agus na *shingles*, *shingles* a chaidh air *roof* an taighe. Bha iad air an gearradh nam blocaichean agus bhiodh uidheam aca 'son a[n] *splitaidh* ris an canadh iad *fro*. Agus bha duine ga chumail air a' bhloc mar seo, is duine eile ga bhualadh(?) Bha na *shingles* ' tighinn dheth mar seo, mar ' tha na sglèatan anns an t-seann dùthaich agus an uair sin bha – tana agus tiugh gus a' *fitadh* iad, ma' seo. Agus bha sinn a' togail crodh [krɔu], 's cha robh bainne a'son, is crodh a'son a[n] reic ris na *butcheran* 'son feòil, agus caoraich ai'son a' chlàimh a feir dhiubh is a[n] reic agus bha i air a – dh'fheumte cuid dhen chlàimh (?) a chumail aig an taigh. Is bha i air ' shnighe is air a càrdadh is air a sniomh is air a fighe na aodach anns an taigh 'son aodach dhan a' chloinn agus dhan mhuinntir a bh' air fàs suas. Agus bha sinn a -- ' chuid bu mhotha dha na – bha air 'm *Mira* an seo is air chuile àite dùthchadh an Ceap Breatainn ' togail a – na dh'fheumadh iad fhèin ai'son a' gheamhraidh 's ai'son na bliadhna. Dh'fheumadh iad sin a dhèanamh. Is an t-iasg a rèir sin – a chuile sian. Cha robh – àiteachan ann anns a[m] faighte a cheannach. Agus bha iad – bha aca ri coimhead às an deoghaidh fhèin. 'E fhèin agus e fèin: f-h-e-i-n, mi fèin is i fèin is e fèin'. Ach their daoine "s e fhèin, mi fhèin". Agus nuair a bha mise ag ionnsachadh leughamh [ʌe-və] na Gàidhlig bha, mar a chanadh sinne, maighstir sgoile, chanadh e, *'Don't sound your f!* Mi fhèin!' – Bha sin acasan. --

Bha chuile sian cho fuar anns a' gheamhradh is gu robh e reòta, co-dhiù, Ach – sian a bha aca ri chumail – an àm an t-samhraidh, sin an àm a bhiodh iad a' faighinn le feòil. Ach feadhain [fjɔp] aig a robh tobraichean domhain, Bhai ad ga chur sìos dhan an tobar is bha i fuar an sin, no fuaran. 'S ann an a' fuaran a bhiodhte a' cur, mar a chanas sinn, a' *creamer* far a robh am bainne ga chur gus an tigeadh [ɲik'əy] an t-uachdar air uachdar is leig iad bàrr air a' chuid iseal dhan *chreamer*, ghabhadh e tionndadh [ʃʁɑNda] is leigeadh e a' *ghas* dom bainne is chitheadh tu e an glainne bheag e nuair a bha an t-àm a dhùnadh às, bha an t-uachdar agad, air ' fhàgail. Tha mi cinnteach gu robh seo agaibh fhèin. – Ò, bha. – Crannachan. Uill, 's e loinid [t]. Loinid. 'Loinid a' chinn chuachaich ' cur mun cuairt a' mheadhg' [vɪŋg] ' -- ' Bheil fhios agad gu dè ' tha iad -- meadhg? ' Bheil fhios agad gu dè ' tha ann am meadhg? –Agus sin mar a bha an dèanamh dhuinn an ime. Mar seo. Ach – tha cuimhne' agham nuair a thàinig innealachdan ùra is thàinig crannachan, mar a chanadh iad *barrel churn*, agus uidheam air a shuidheadh tu do chas is reaghadh e mun cuairt – Uill, bean an taighe '. Ma tha an – t-seana bhean ann an taigh 's i – dhèanadh ise a' chuid as – bu mhotha dheth 's bean an taighe nuair a bha (?) sian a leithid a dhèanamh. Agus bha beart anns gach taigh an uair sin. Dh'fheumadh beart a bhith ann ai'son fighe an t-snàth ' bhiodh air a chàrsdadh is a shniomh ai'son aodach a dhèanamh dhan a' chloinn.

A' fighe? Ò, cha robh. – cha robh – an taigh anns ' do thogadh mise cha robh beirt an sin. – Cha bhiodh, cha bhiodh. Cha robh na fireannaich – cha do chleachd iad figheadaireach' anns an dùthaich seo idir. ' Feadhain a bha a' figheadaireach' mun do dh'fhàg iad an t-seann dùthaich, tha mi cinnteach nach robh – ma bha iad air fearann – cha robh ùine aca air figheadaireachd a dhèanamh. – Cha bhiodh, dìreach. – Cha bhiodh. Duine – cha chuala mise duine a thàinig a-nall 'riamh, fireannach – fireannach a' fighe. – Snìomh? – *Special*, mar a chanas sinn. Agus bha – bhiodh ' sin clòimh, agus an uair sin bha iad a' faighinn a dh'achd aig an àm sin air còtan ' fhaighinn cuideachd. Agus bha ' chlàimh is an còtan air am fighe am mìosg a chèile. Ris a sin a chanadh iad an cur is an dlùth. – Bha e ' cosg – cus nan dèanadh iad sa chlàimh uile e, *all wool*, agus ' seo bha e air a *mixadh*, a' chòtan agus a' chlàimh ai'son aodach leapa agus ai'son aodaichean eile. Agus àm an t-samhraidh, ' fhios agad, nuair a bhiodh (?) a' chlàimh, a chur is a dhlùth, e fhèin (?) a *hundred percent*, agus an àm an t-samhraidh cha b' urrainn duine sam bith sin a chos[g].

Bhiodh iad a’ dèanamh cotaichean fhìreannach is – nam biodh –cha b’ urrainn – is an àm a’ gheamhraidh – fuachd roimhe ’ sin idir.

Nuair a bheirte far nan caorach i, nuair a rùis[g]te na caoirich bha ’ chlàimh air a nighe agus ’ sgaolleadh a-mach air geugan no air an talamh gus a bhiodh i tioram. Agus dh’fhàsadh i geal, na bu ghile na bha i nuair a thàinig i far nan caorach. Agus bha i an uair sin air a chruinneachadh, air a cuir ann am pocannan no an àite sam bith, agus bha i ri cioradh, cioradh. Bha i – dh’fheumadh a toir’ às a chèile mar seo agus bha i an uair sin, nuair a bha i air a cioradh, bha i ri rollagan [rɒləkən] air a dhèanamh oirre – rollagan. Bha sin mar gum biodh i air a rolladh, agus mun fhad sin is mun mheud sin, agus seo a’ rud a bha air a snìomh. Bheireadh a’ chuibheall-shnìomh seo ’-staigh air am *bob* – air a’ bhiùirne, mar a chanadh sinn. Biùirne, biùirne, *reel*. Bha seaicle – seaicle. Bha cumadh air mar gum biodh crudha eich agus fiacalan ann agus chuireadh iad a’ snàth mar siud agus bha seo ’ dol mun cuairt, bhiodh e ga chur air dìreach mar tha snàth a chì thu air biùirne – cothrom. Cha robh e na chnapan idir ach bha e ’ dol cothrom, air n-ais is air n-adhart mar sin air an t-seaicle is an seaicle ’ dol mun cuairt.

Uill, bean an taighe, dhèanadh i aodach na cloinne, Ò, anns a chuile àite agus bha boireannaich eile ann, ’ fhios agad, a bha, mar a chanas sinn, an *dressmakers*. Bha iad a’ faighinn pàigh aì’son aodach nam fireannach a dhèanamh ullaimh, mar a chana’ sinn trùsar is cota is – Ò, b’ urrainn, b’ urrainn, bha tàilleirean – thàinig tàilleirean – thàinig – iomadach tàilleir a-nall an seo ’ dh’ionnsaich an tàilleireachd anns an t-seann dùthaich. Agus clachairean, agus – ach cha robh cus – cha robh coille aca thall an siud agus tuagh no *gear* mar seo cha robh eòlas [eo:təs] aca air. Agus fhuair iad tàire mhòr ionnsacha’ [iū:] nuair a thàinig iad dhan dùthaich seo. – Fhuair iad *hardship* – Cha robh a’ *skill* aca. Ach bha *skill* aca ann a’ rudan eile – Ach an fheadhain [ɲ oɲ] a thàinig a-nall – canaidh sinn, gillean a thàinig a-nall, no balaich – dè chanas tusa, gille no balach? – Balaich! – òg, fhuair iad sin – dh’ionnsaich iad na *skill*—na *skills* seo [nuair a thàinig iad (?) dhan] dùthaich seo. Bha e na b’fhasa dhaibh -- ’ choille mhòr a leigeil agus – curachd a dhèanamh, mar a chanadh sinn, *planting*. – Curachd. – *To plant*, ’ eadh, ’ cur’. Tha mi ’ cur am buntàta – *I’m planting potatoes*. [SW: Agus an robh sibh a’ fàs arbhar?] Ò, arbhar is eòrna is cruithneachd. [SW: Agus seagal?] Glè bheag, glè bheag. An corca, ’ bheil fhios aghad, mar a chanas sinn, corca – *oats*. Dh’fheumadh sin a bhith aca, co-dhiù. Cha robh flùr ann. Cha robh a’ chruithneachd cho pailt, agus bha muiltean ann – muiltean bleith –

Nuair a bha e anns an t-seann dùthaich dh’fheumadh iad sin a bhith aca. – Clach-bhleith. Clach a’ bhleith a chanadh iad rithe (?). Bha e ’bleith (?). Bha iad air an *notchadh* is bha iad a’ *fitadh* an a chèile. Bha e ’ dol mun cuairt an seo, agus bha a’ flùr, no gu bre gu dè ’ bh’ ann ’ tighinn a-mach ’s a mhin chore -- ’s e min chore a bu mhotha ’ bha iad ag ithe, co-dhiù – aran corc. Ò, bha, bha. Bha feadhain bheaga – ann an – feadhain bheaga, ’ fhios aghad, nuair a bhiodh [ɹ]aon [ɹ]duine no dithis – [ə xu:ən vuɹst’] ach bha an fheadhain mhòra, bha iad air ruith le muiltean uisg’, ’ eil fhios agad, a robh mui–(?). Duine aig a robh muileann-shàbhaidh le uisge, bhiodh muileann bleith aige cuideach’, is bhiodh muileann càrdsaidh. Is bha sinn ’toir’ cuideachaidh don fheadhain aig a robh – nach – bha – roimhne sin ’ càrdsadh aig an taigh. Chuireadh iad a’ chlàimh, nuair a bhiodh i air a glanadh is air a cioradh dhan mhuileann-chàrdsaidh, is thigeadh i air n-ais air a chur na pasgaichean beaga is deiseil ’son –

Uill, bha beathadhaichean ac’. Cha robh iad fada an seo nuair a fhuair iad beathadhaichean is crodh is caoirich. Dh’fheumadh iad ’son am beò-shlà’n ’son a bhith beò. – Min chorca, min chorca. – Aran. – Is brochan is lite. Cha robh flùr, cha robh sian eile ann a dhèanadh aran ach aran mhin chorca. – Uill, cha – chan aithne [ɔɲə] dhomhsa gu robh ach bha – nuair a bheadh [nɔj ə və] duine ag obair a-muigh latha teth is e – chuireadh iad min

chorca an uisge. – Bha ainm [anəm] air. Agus bhiodh iad a’ dèanamh fuarag bho – tha fhios aghad dè ’ tha ann a’ fuarag? – Min chorca agus uachdar – Oidhche Shamhna, bha. Bha. Ò, bha teaghlachan [t’eoɪtʃən] cho mòr agus – agus cha bhiodh cus air ’ fhàgail. – Bha sianar no seachnar gu dusan. – Gàidhlig? Cha robh an còrr ann ach Gàidhlig. – Nuair a chaidh mise dhan sgoil cha robh agam ach Gàidhlig. -- < > sibh an-diugh? ‘Cìamar a tha thu an-diugh?’ no ‘Cìamar a tha sibh?’ [ʃi:v] ‘Thu’ *was a* – mar a chanadh iad – sibh ri – am balach òg, nam bruidhneadh e ri seann duine no duine ’ b’ shine no e, ’s e ’sibh’, *title of honour*, agus ‘thu’ ri ’ leithid fhèin, duine òg mar a bha e fhèin. – À, nuair a dh’fhaighnichte (?) ‘Cìamar a tha sibh?’ ‘Tha mi glè mhath. Cìamar a tha si’ pèin?’ – Uill, tha – an t-àm – an t-àm dhan latha no dhan oidhche aig an tìgeadh an duine chanadh tu, ‘Oidhche mhath! Madainn mhath! Latha math!’ is nuair a bhiodh t— nuair a bhiodh tu [tū] fàgail an taighe, ‘Latha math leibh!’ ‘Oidhche mhath leibh!’ is ‘Beannachd leibh!’ – Ò, glè thrìc. -- ‘S e. ‘Slàn dhut!’: tha mi’n dòchas gum bi thu slàn, fallain. – Dìreach, dìreach, dìreach. – ro thrìc, ach bhiodh seann duine glè thrìc, is glè thrìc. Cha chuala mi aig a’ mhuinntir m’ aois fhèin ’-riamh e. Agus ‘Beannachd Dhè leat!’ --- ‘S eadh, *God be with you!* -- Bha. –

Tobar leigheas shuas anns a’ Phòn Mhòr, mar a chanadh [iad], *Big Pond*. Bha mise aige. Bha iad [na] (?) dheoghaidh is chan eil e doirbh ’ fhaighinn [th]uige an-dràsta – gheibh iad ann le *caraichean*, ach aon uair bhiodh iad ’ dol ann le an cois is a’ toir’ dhachaigh uisge air a – Bha e, mar a chana’ sinn – bha e searbh. Mar gum biodh *salts* air a chur ann. – Bha iad gu math aì’son – aì’son leigheas – airson an greim lòinn, mar a chanadh iad – greim lòinn’, *rheumatism* -- Lòinn’ – *that’s* ’m pàirt far [vər] am biodh e, no anns na glùinean no – greim lòinne. – Lòinne. – Greim *means* ‘pain’. *May have different meanings*. – Uill, bha sin air a leigeil seachad mun àm a thòisich mise air a’ [çoun] cham (?) cuairt ach a rèir is mar a bhithinn a’ cluinnteil o na seann daoine, ’s e oidhche mhòr a bh’ ann an Oidhche na Callainn -- ‘S ann faisg air Nollaig a bha e -- -- Bliadhn’ Ùr a bha e cuideachd. – Chan eil. Cha robh mise aig aois a bhith air gin diubh, ach chan eil fhios agham, co-dhiù, bha mi cinnteach gu robh beagan de dh’uisge-beatha ’ tighinn mun cuairt aig an àm a bha sin – *whisky*. – Bha an Nollaig – bha an t-uisge-beatha na bu phailt aig àm na Nollag. Agus bha an Nollaig trì no ceithir a lathaichean – [is pən] an Nollaig seo. – Uill, cha robh cus ach -- ’ dèanamh air an son fhèin cho math is a b’ urra dhaibh a’ son – cha robh – cha robh an Nollaig air dòigh (?) cho fada ’s a bha airgead ’ dol mar a bha [aun bed] –

’ Chumail? Gu – dè ’n obair a bhiodh iad ’ dèanamh air an oidhche? – Anns a’ gheamhradh? Uill, nuair a bhiodh e, mar a chanadh sinn, an *crop* air a -- ’s deireadh, bh’ iad a’ dèanamh rud ris an canadh iad deire[adh]-bhuaana. – *Celebration*. – Deirea[dh]-bhuaana, nuair a bha chuile sian air a – buain – buain. Agus bha chuile sian deiseil ’son a’ gheamhraidh an uair sin, is bh’ iad a’ cruinneachadh [kʰɹɪɲ] còmhladh agus bhiodh an deirea[dh]-bhuan’ air a cumail mar a bha e – ò, ’ toir’ taing don Nì Mhath aì’son a – [cho] math is a fhuair iad air n-adhart, is ’ feadhain aig a robh biadh gu leòr aì’son an geamhradh a chur seachad, is cho fada ’s as aithne dhomh ’s e nuair a bha e ’ dol. – Ach bha – bha -- ’son airgead ’ fhaighinn sa gheamhradh cha robh – cha robh e furasta. Gheobhadh iad, nuair a thòisich iad air gearradh feadha, agus gheobhadh iad ’ sin – bha muiltean a’ tighinn an uair sin dhan àite ’s gheobhadh iad sin air a shàbhaidh is a reic. Bha *scoonairean* a’ tighinn ’seo an uair sin is *scoonairean* a’ dol air feadh an t-saoghail, agus bha iad a’ faighinn beagan airgid a thaobh seo. Ach bha feadhain aca – feadhain aca ’ fhuair tàire mhòr a’ togail an teaghlach is feadhain nach robh slàn – duine nach robh – cha robh chuile duine cho slàn ris a – Ò, bhiodh. Bha iad glè mhaith ’son a chèile a chuideachadh, Bha. Is cha robh aimhraid. – Tha fhios aghad dè ’ tha ann an aimhraid? – Uimhir aimhraid anns an t-saoghal is ’ tha ann an-diugh – cha robh uimhir dhaoine ann is ’ tha ann an-diugh.

Is bha na tuathanaich, is gu h-àraidh an fheadhain ’ thàinig às an t-seann dùthaich – bha na Frangaich an seo an toiseach agus tha fhios aghadas, chaidh – cha deachaidh cur às dhaibh, ach cha d’fhuair iad leotha mar a bha dùil aca ’s – Bha Eilean Cheap [çɔp] Breatann – bha Frangaich ann -- ’s *Acadians* a chanadh iad riuth’. Agus chuir na Sasannaich is na Gàidheil cuideach’, *eh*, agus [ɛʰis] dh’fhalbh iad agus bha – bha na Frangaich, bha iad air a bhith ’ seo, tha mi ’ creidsinn, ceud bliadhna mus tàinig na Gàidhlig [*recte* Gàidheil] is bha iad air obair mhòr a dhèanamh, tuathanachas agus gàrraidhean, a’ togail ùbhlán [uːtən] is a’ togail measan dhan t-seòrsa sin. Agus dh’fhàg sin cuid dha na – dha na – Gàidheil – na Gàidheil a fhuair na h-àiteachan – bha iad na b’ fhaide air n-adhart na an fheadhain a thàinig mun cuairt an seo. B’fheudar dhaibh [ɣɔv] tòiseachadh is a chuire sian a dhèanamh iad fhèin. Ach shìos far [vɛr] a robh a’ chuid bu mhotha dha na *Acadians*, ’s e talamh math a bh’ aghad ’s bha gàrraidhean mòra agus bha iad a’ togail a chuire sian a dh’fheumadh iad.

Agus bha na h-aibhneachan [ãjɲɔxən] anns a chuid seo – a’ chuid sin do *Nova Scotia* -- bha iad – ’s e Sasannaich bu mhotha a thàinig nuair [pɛj] a bha na Frangaich – dh’fhalbh na Frangaich. Is bha na Frangaich – dh’fha—na Frangaich – dh’fhàg na Frangaich an t-àite far a robh iad – bha iad a’ tòiseachadh air togail bhàtaichean iad fhèin agus ghabh na Sasannaich a-null – ghabh iad còir aire seo – bha còir aca – cuideach’ – Agus thòisich iad fhèin air togail nam bàtaichean-seòlaidh agus, mar a chanadh sinn, a’ *tradeadh* air feadh nan dùthchannan eile le – rudan a bha – ùbhlán is chuire – sian mar sin – agus a’ fiodh a bha iad a’ toir’ às a’ choillidh [xɹi] agus bha – fhuair iad air n-adhart glè mhath. Bha iad bliadhnaichean air toiseach air na daoine – air na Gàidheil ’ thàinig an seo a’ son an obair seo ri dèanamh.

[CASSETTE SIDE B:] – ri dèanamh nuair a thàinig iad. – Tha. – Uill, na Frangaich, bha mi ’g innseadh dhut, na *Acadians* – *Acadia*, sin an t-ainm [ɑɲɑm] a bh’ air *Nova Scotia* an toiseach, *Acadia*. Agus bha e a’ son na *Acadians*. Agus bha iad, pàirt dhiubh, ’ fuireach’ air an taobh seo dhan eilean, mar a chanadh sinne. *Arichat* suas is ’n taobh sin, ach a’ chuid bu mhotha dhiubh shìos sa --deas, ’ chuid a deas do *Nova Scotia*. Agus chuir na Sasannaich iad -- chuir na Sasannaich air falbh iad --’S ann fhuair Sasainn buaidh air an fhearann is air *Nova Scotia*. Chaidh e sa [ɣaiv] le fear do na daoine mòra a bha sa --an Sasainn aig an àm, *grant*, mar a chanadh sinn, agus dè --dh’fhaighnich thu ceist eile --Dh’fhaighnich thu --Ò, dè mar tha Fraingis --dè mar a dh’fhuirich a’ Fhraingis? Uill, a chuid mhòr dhiubh seo -- nuair a – cha deachaidh --cha b’ e cogadh a bh’ ann ach rinn na Sasannaich an gnothach cho dona dhaibh agus gu robh iad --air an glasadh anns na h-eaglaisean beaga a bh’ iad air a thogail. Agus gan glacadh an sin ’s gan cur [ɲɟur] air soithichean is bàtaichean, mar ’ chanas sinn, gan cur air falbh. Ach bha cuid mhòr dhiubh a theich. Theich iad do -- mar ’ chanas sinn, *New Brunswick*, agus feadhain eile, ceann eile an eilein suas. Ach cha deach iad ’-riamh a-mach à Ceap Breatann – cuid dhiubh, co-dhiù.

Agus thòisich iad air tilleadh. Bha iad ’fuireach’ anns a’ choillidh mar a b’ fheàrr a b’ urra dhaibh, agus eagal ro na Sasannaich. Bha fhios aca nan tigeadh iad air n-ais ann am beagan ùine [kə ɲewə ʝɛ] (?) is dh’fhan iad bliadhnaichean gun tighinn an còir an àite. Ach a’ cheud duine a thàinig, ’s ann shìos *Northborough* a chanas sinn, *Cape North*, agus shìos an taobh sin. Agus cha robh acasan ach a’ Fhraingis, agus bha e aca an uair sin mar a bha i mun do dh’fhalbh iad. Agus thàinig feadhain eile shuas an seo, *St Peter’s*, is ’n [ɲ] ceann seo dhan eilean, an ceann a shiar dhan eilean, an ceann an ear, tha mi ’ creidsinn [gu bheil e] (?). Agus sin mar a chum—a’ Fhraingis beò is tha i an-diugh mar a bha i an uair sin. Ach tha i air athrachadh, gun *doubt*. Tha mi ’creidsinn gun athraich a chuire cànail ri ùine. Ach na Frangaich air a’ cheann seo dhan eilean, agus an fheadhain ’ tha ’ fuireach’ air a’ cheann eile, tha iad a’ faighinn tàire mhòr ’ tuisginn a chèile an-dràst’. Tha ’ chànail air athrachadh uimhir. –

Uill, cha do ghuir iad ’-riamh (?) Tha Gàidhlig air a bruidhinn fhathast ann an Ceap Breatann, ach ’ chuid bu mhotha dha na Gàidheil a thàinig an toiseach bhon am *Pictou landed* [*recte Landing*] – bheil *idea* agad far a bheil *Pictou*? – agus thàinig feadhain dhiubh. Ò, bh’ iad trì fichead bliadhna mus do thàinig [iad] (?) mun cuairt an seo. Agus thàinig iad am-miosg feadhain dha na Frangaich is dha na Sasannaich agus cha deachaidh bruidhinn ris an t-Sasannach gun bruidhinn anns a’ Bheurla. Cha deachaidh bruidhinn ris a’ Fhrangach. Agus sin mar a dh’fhalbh a’ Ghàidhlig -- ’n àite fichead bliadhna sa cheann seo dhan eilean, mun do dh’fhalbh i a-bhos an seo. Chan e – [ɲɔu reː-əpsə] bho chionn fichead bliadhna a *Phictou* is ruighinn (?) mun cuairt am *Pictou* – bha mi ann iomadach uair. Agus bhruidhninn ri feadhain an Gàidhlig agus fhreagradh iad mi ann am Beurla, gu h-àraid an fheadhain òg a bha air tòiseachadh a dhol dhan sgoil. Ach a-bhos an seo ’ghus anns a’ cheann seo dhan eilean, an fheadhain òga, chum iad, mar gum biodh (?), greim air a’ Ghàidhlig a chon a’ latha an-diugh, a corra-dhuine – -a dhuine òg a thogadh is a rugadh an seo a bhruidhneas Gàidhlig. Ach thàinig mòran dhaoine a’ tighinn a-staigh an seo do dhaoine: Frangaich is *Italians* is – agus a’ son gum biodh an fheadhain òg, ’a [= dar] ’ bhiodh iad a’ fàs suas còmhla riuth’ is iad a’ dol dhan a’ sgoil dh’fheumadh iad eadartheangachadh, mar a chanas sinn.

Agus sin mar a dh’fhalbh a’ Ghàidhlig, ged a tha i – cha bhiodh i doirbh a toir’ air n-ais a-bhos an seo fhathast. Agus tha mi ’ tuisginn gu bheil iad a’ dol a dhèanamh rudeigin m’a dheidhinn am bliadhna. – Uill, chan ann, ach thall air an taobh eile. Eadh, an colaiste. Cha robh thu anns a’ cholaiste? – Dè ’ chanas tu ri – Ò, bha, bha, bha. Anns a chuire eaglais. – Uill, n’ ai[r] ’ bha mise na mo ghille òg bha – mu – rugadh mise, mu chòig mìle shìos an taobh seo, is bha an eaglais seo shuas, bha i – an eaglais mhòr shuas an seo – sin an eaglais far a robh sinn a’ dol agus – *em!* – dh’fhairich (?) balach òg an ùine glè fhada ann am Beurla no ann an Gàidhlig. Ach co-dhiù, bha iad a’ tòiseachadh anns a’ Bheurla – uair a thide is an uair sin searman Gàidhlig às a dheoghaidh sin, uair eile, bho aon uair deug gu aon uair – dà uair anns an eaglais. Agus – tha cuimhne a’ m nuair a thàinig a cheud *organ* dhan eaglais. Bha, bha – an t-seann fheadhain às an t-seann dùthaich, nuair a thàinig iad an seo an aghaidh ceòl sam bith a bhith anns an eaglais -- ’s e sin an eaglais Phròstanach – chan eil fhios a’ m co-dhiubh a robh e mar sin san eaglais eile no nach robh. Ach sin mar a bha an eaglais Phròstanach an seo. Agus bhithinn a’ faireachdainn na h-ùine glè fhada. – O aon uair deug gu uair. –

Uill – bha feadhain anns an àite nach tuigeadh a’ Ghàidhlig agus – agus bha iad a’ dol ’an eaglais. Agus a’ son – rudeigin a dhèanamh air an son -- ’son gun tuigeadh iad – nua’ ’ bha iad – an searman Beurla ann dhaibhsan. – Bha aca ri falbh (?), ach bha iad a’ falbh aig – a thuigeadh a’ Ghàidhlig glè mhath -- ’n fheadhain nach robh ag iarraidh a dh’fhuireach’. – Bha, bha. Ò, bha, bha. – Anns a’ --, uill, anns a’ Bheurla. Cha robh e anns a’ Ghàidhlig ’-riamh. – Cha robh – Ò, chuala mise ’ cheart uimhir ùrnaigh ann an Gàidhlig ’s a chuala mi ann am Beurla. – urradh teaghlaich, mar a chanadh iad. Cha bu choir dhomh sin a dhèanamh – An e Pròstanach a th’ ionnad? – Urra teaghlaich.

Bha fear an taighe ’leughamh [ʌeːvøɣ] am Biobla [biːptə] agus bha chuire duine ri dhol air an glùinean agus bha sin s— madainn is feasgar. Bha sin a *must*, mar a chanas – *that’s a must* – Bha, glè thrìc, glè thrìc. – *Mm, hmmm!* – Bidh seirbheis aca san eaglais, ’ chuid as motha dha na h-eaglaisean a chuire bliadhna, ’ fhios agad, searman Gàidhlig airson a cumail beò, agus tha *precentor*an mun cuairt na dùthaich an seo fhathast – *Munro*, an duine sin – *precentad*h e. – Ach leughaidh mi ’ Ghàidhlig, leughaidh am Biobla is *Munro*, an duine sin, *precentad*h e. Ach leughaidh [-v-] mi Gàidhlig, leughaidh mi am Biobla is leughaidh mi na leabhraichean òran is – Bha, ò tha – luatha-- -- tha e ’ dèana’ luathadh. Uill, tha iad – luathadh aca, ò, glè thrìc, agus bidh iad a’ seinn. Bidh Gàidhlig – uileadh ann – fad agus – Bha, bàrdan [-rst-], ach cha robh iad – bàird, ’ bheil fhios agad. Bha – bu choir – chunnaic

mi feadhain an seo a dhèanadh bàrdachd mhath. Agus – bàrdachd eile, *rhymes*, dha nàbannan is – Uill, tha. Chan eileas (?) gin do *rhymes* agam air chuimhne, ach òrain – tha òrain agam air chuimhne. – Ò, chan eil, chan eil. Ach 'f hios a'd an seann Ghàidheal – bha – mar a chanadh iad, bha *proverbs* aca -- ' fhios a'd ' dèanamh – Sean-fhaclan agus – bha feadhain dhiubh siud – feadhain dhiubh, ' fhios agad, glè èibhinn nam biodh tu -- ' togail --. Can gu robh thu gu – togail – an dà bhogsa seo a bha thu ' togail. Is ma bha thu làidir gu leòr chuireadh tu an dala fear ai' muin an fhear eile is dh'fhalbhadh tu leis na dhà. Sin agad 'eallach an duine leasg'. – Nam biodh sibh ' tòiseachadh an –

'Iò dhiu –o-ro-hù-ò gur tu mo nighean donn bhòidheach/
A – [au^on] bhuidhe – [varalex] tha fir a' bhaile an tòir ort/
A dhiù-ò-rò-ù-ò gur tu mo nighean donn bhòidheach/
A dhiù-ò-rò-dhiu-ò rachainn leat a dh'Ìle 's na h-eileanan bu bhòidhche/
A dhiù *etc* gur tu mo nighean donn bhòidheach/
A dhiù *etc* rachainn a Lunnainn leat no *Belfast* an Èirinn/
no dhiù *etc* shiubhlainn a dh'Uibhist leat 's na h-eileanan bu bhòidhche/
A dhiù *etc* shiubhlainn leat a dh'Ìle nam [bèk'in] ' dhol dhan *Holland*.
o dhiù *etc*.

Cha b'urra dhomh ' chuideachadh gun an ionnsachadh, gun a bhith gan cluinnteil – o rugadh mi. – Cha robh mi ach na mo bhalach bheag nuair a bhithinn a' seinn na Gàidhlig. – Ò, is math. Cha toirinn [trɪp] seachad i air airgead no òr. – “S i ' dh'ionnsaich mi tràth ann an làithean m'òige, 's cha leig mi air chùl i gu laigh sinn fon fhòd'. Fon fhòd, *you know what that means?* “S toigh leam a' Ghàidhlig, a' bhàrdachd 's an ceòl' –tha ' chrois aige na cheann' – Uill, duine sam bith air an tigeadh call mòr, duine a chailleadh pàirt dhe ' theaghlach, no ' chailleadh a' fearann no ' chailleadh an taigh no sian – mar sin a chuireadh – a chuireadh an – trioblaid [tʰɾɾpɿtɿt] mhòr air dha. 'A' fear aig a bheil fortan – tha ' chrois aige na cheann'.

END]